

VELJESVIESTI

TURUN SOTAVETERAANIT RY:N JÄSENLEHTI

1/2022

Puheenjohtajalta

"Mitä uskaltaa tehdä"

***Tätä kirjoittaessani maaliskuun jälkipuoliskolla maailmanpolitiikka on muuttanut ajatuksemme. Ukrainan tilanne on muuttanut meille 82 vuotta sitten tapahtuneet talvisodan ihmeet. 105 päivää te arvoisat veteraanit kestitte ja itsenäisyys säilyi. Nyt taistelee Ukraina omasta itsenäisyydestään. Tämän lehden tullessa julkisuteen, en voi tietää mitä on tapahtunut, mutta uskon, että meidän kaikkien tuki on Ukrainan puolella. saat-
taa olla, että tämäkin sota kestää 105 päivää.***

Arvoisat lukijat. Tähän asti koronaviruspandemia on hallinnut otsikoita, myös omien veteraanien osalta. Tilanne ei ole koronan osalta ohi ja on syytä edelleen huolehtia, että veteraanimme jaksavat tässäkin tilanteessa.

Maaliskuun alussa poistuivat lähes koronarajoitukset. Monet uskoivat, että korona on ohi. Kuitenkin edelleen tartuntaluvut ovat korkeat ja ilmoitettut kertovat vain osa taudin saaneista. Sairaaloitten käyttö on edelleen suurta ja teho-osastonkaan luvut eivät tahdo laskea. Jopa kolmasti rokotetut sairastuvat ja koronakuolemiakin raportoidaan edelleen. Varsinkin vanhat ihmiset ovat ihmeissään ja jopa peloissaan. Ketä uskoa ja mitä uskaltaa tehdä? Keskimäärin 96-vuotiaat sotiamme veteraanit ovat minulle tärkeä lakisääteinen erityisryhmä vanhusten joukossa, josta tulee pitää huolta. Suuri osa heistä asuu kotonaan ja on kotihoidon piirissä. Minulle on kerrottu, että osa heistä epäilee, että heidän luonaan käy myös rokottamaton henkilökuntaa. Sama epäily on ollut erilaisissa hoivakodeissa, niin yksityisissä kuin julkisissakin.

Osa veteraaneista ja muistakin vanhuksista ovat peloissaan, voivatko he saada tartunnan heiltä. Minulle on kerrottu tällaisista epäilyistä.

Tämän ongelman poistamiseksi eduskunta hyväksyi 28.12.2021 tartuntalain väliaikaisen muutoksen, jonka perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon työnantajille säädetään velvollisuus huolehtia siitä, että henkilöstö ei aiheuta potilaille ja asiakkaille koronan tartuntariskiä. Lakimuutos tarkoittaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikissa tehtävissä, joihin liittyy lähikontaktien aiheuttama koronartartuntariski, voidaan lähtökohtaisesti käyttää vain henkilöä, joka on osoittanut että hänellä täydellinen rokotussuoja tai että hän on sairastanut korona-taudin. Eräissä tapauksissa, joissa lääketieteellistä syistä ei rokotetta ole voinut ottaa, edellytetään alle kolme vuorokautta vanhaa negatiivista koronatestitulosta.

Laki on tässä vaiheessa voimassa tämän vuoden loppuun. Tässäkö on vastaus veteraanien ja muun vanhusväestön epäilyihin, ettei käytännön hoitotyössä aina näin menetellä? Pääsääntöisesti hyvä juttu, mutta vaikka julkisuudessa puhutaan hoito- ja hoivahenkilöstön rokotuspakosta, siitä ei ole kysymys. Edellä kuvattua suojaa vain edellytetään, mutta rokotus on jokaiselle edelleen vapaaehtoinen. Tästä varmaan on syntynyt epäily, ettei kaikki ole kohdallaan. Siis ongelmaksi koetaan, että laissa työnantajaa edellytetään huolehtimaan, että henkilöstö on rokotettu, mutta ei pakoteta. Samoin laissa edellytetään, että henkilöstö on rokotettu, määrätä ei voida. Laissa sanotaan myös, että erityisistä syistä voidaan käyttää rokottamattomia henkilöitä.

Näistä epäilyistä ja avoimista lainkohdista johtuen olemme veteraanijärjestöjen yhteisessä sosiaali- ja terveystalvetoimikunnassa pohtineet, millä me voimme vakuuttaa veteraanimme ja itsemme siitä, etteivät rokottamattomat työntekijät aiheuta tarpeettomia tartuntoja. Olemme tulleet siihen tulokseen, että vain ns. rokotuspakko tulee kohdentaa ainakin lakisääteiseen erityisryhmään – sotiamme veteraaneihin. Tämä tarkoittaa sellaista tartuntalain tulkintaa, että kaikki henkilöt, jotka työskentelevät tunnuksen omaavien sotiamme veteraanien kanssa tarvitsee olla täysin rokotettu tai sairastanut koronan eli covid-19 taudin. Tämän tulee koskea kaikkia palveluntuottajia, kuntien kautta myönnettyjä palveluja koskien myös vapaaehtoistyöntekijöitä.

Muistutan uudelleen, että veteraanit ovat keski-ikältään 96-vuotiaita ja ovat säilyttäneet maamme itsenäisyyden mm. talvisodassa, joka oli 82 vuotta sitten tätä kirjoittaessani päätynyt 13.3.1940.

Kaikesta huolimatta toivotan lukijoille aurinkoista kevään odotusta.

Pekka Paatero

Turun Sotaveteraaniyhdistyksen puheenjohtaja

Turun Sotaveteraaniyhdistyksen vuosikokous valitsi kuluvan toimintakauden puheenjohtajaksi Pekka Paateron. Paatero totesi koronan alkavan olla ohitettu asia, mutta nyt kaikkialla arvioidaan Venäjän tavoitteita Ukrainassa. - Me suomalaiset löydämme nykyhetkestä pelottavan paljon yhtäläisyyksiä Mainilan laukauksiin, Talvisodan tapahtumiin. Puheenjohtaja Paatero luovutti kultaiset ansiomerkit Kaarina Laineelle ja Hannele Saariolle.

Sisällysluettelo

Puheenjohtajan tervehdys	2
Hyökkäys Ukrainaan.....	4 - 5
Naisjaosto toimii	6
Talvisodan kirkkojuhla.....	7 - 8
Risti puhuu	9
Perinnemusiikkia.....	10 - 11
Toiminnanjohtajan tervehdys.....	12
Talvisodan ihme	13 - 15
Autoja ja automiehiä	16 - 19
Paluumuutto Karjalaan.....	20 - 27

Kansikuva: Tuhansia mielenosottajia kokoontui Turun Tuomiokirkon edustalle vastustamaan Venäjän sotatoimia Ukrainassa. TS-kuva/Ari-Matti Ruuska

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ravistelee EU:n turvallisuusajattelun perusteita

Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaa oli historiallinen murroskohta Euroopan 2. maailmansodan jälkeisessä kehityksessä. Vaikka Jugoslavian hajoamissodat 1990-luvulla osoittivat aseellisten konfliktien olevan mahdollisia myös Euroopan alueella, kyseenalaistaa Venäjän hyökkäyksellään ei pelkästään Ukrainan valtiollisen olemassaolon, vaan myös sen turvallisuusjärjestelmän, jonka peruskivi muurattiin vuonna 1975 Helsingissä järjestetyssä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssissa (ETYK).

Ukrainan sota on myös ravitellut Euroopan unionia (EU) hereille sen vuosikymmeniä nauttimasta geopoliittisesta Ruususen unesta. Kun läntistä Eurooppaa alettiin jälleenrakentaa, Yhdysvaltojen harteille uskottiin läntisen Euroopan sotilaallinen puolustaminen. Sitä varten luotiin Pohjois-Atlantin puolustusliitto Nato. Eurooppalaisten tehtäväksi annettiin maanosan taloudellinen ja poliittinen yhdistäminen, mutta myös kärsien taittaminen uusilta suursodilta. Ranskan ja Saksan sovinto oli välttämätön ehto uudelle eurooppalaiselle turvallisuusajattelulle, mutta tämän tueksi tarvittiin myös rakenteet, jotka loisivat edellytyksiä kestäväle rauhantilalle. Talous nousi tässä avainasemaan: kytkemällä läntisen Euroopan maat tiiviiseen taloudelliseen yhteistyöhön ei luotu ainoastaan edellytykset taloudelliselle jälleenrakennukselle, hyvinvoinnille ja vakaudelle, vaan myös luotiin vahva ja aito keskinäisriippuvuus, jossa oma hyöty oli vahvasti sidoksissa muiden hyötyyn.

Poliittisesti merkittävin muutos ovat olleet ne ylikansalliset rakenteet, jotka eivät ainoastaan luo perustan yhteiselle päätöksenteolle, vaan myös

tarjoavat puitteet erimielisyyksistä keskustelemiselle, sovittelulle ja neuvottelemiselle. Nykyisen EU:n instituutiot palvelevat juuri näitä tavoitteita. Samalla EU:n päätöksenteon muuttuminen yhä useammin määräenemmistöpäätöksiin perustuvaksi, jossa päätöksille vaaditaan sekä EU-jäsenmaiden että jäsenmaiden kansalaisten enemmistö on toiminut tehokkaasti hegemoniapyrkimyksiä ja suurten maiden dominanssia vastaan luomalla poliittisen kulttuurin, jossa eri kokoiset jäsenmaat ovat pakotettuja toimimaan yhteistyössä.

Jos Euroopan integraation yksi tärkeimmistä tavoitteista on ollut uusien sotien estäminen Euroopan mantereella, projekti on sekä onnistunut että epäonnistunut. Kiistaton onnistuminen on se, että yhteisön sisällä – siis aiemmin EY:n, nykyisin EU:n – on onnistuttu minimoimaan riski yhteisön jäsenmaiden kesken puhkeavasta aseellisesta konfliktista. On siis onnistuttu luomaan demokratiaan ja markkinatalouteen perustuva poliittinen kulttuuri, jossa eri näkemyksiä ja konflikteja osataan ja halutaan sovittaa yhteisten rakenteiden puitteissa, ja jossa muiden vahingoittamisen katsotaan samalla vahingoittavan itseä. Ranska ja Saksa, jotka edustavat hyvin erilaisia poliittisia ajatustraditioita, ovat tämän onnistumisen ehkä tärkein tekijä, koska maiden välinen sovinto ja anteeksi-anto loi perustan halulle luoda kestävä rauhaa tukevia rakenteita.

Mutta samaan aikaan integraatio on lähes järjestään epäonnistunut yrityksissään vakauttaa omaa lähiympäristöön luomalla sellaisia rakenteita, jotka vahvistaisivat keskinäisriippuvuutta, auttaisivat erimielisyyksien sovittelua ja antaisi-

vat eri osapuolille kokemuksen siitä, että omaa asemaa voidaan parantaa tehokkaimmin yhteisesti ponnistamalla kuin pyrkimällä vahingoittamaan vastapuolta. Vaikka talouden keinoin on jonkin verran pystytty luomaan hyvinvointia, ja sitä kautta lisätty poliittista vakautta, liian usein EU:n ulkopuoliset toimijat ovat katsooneet joutuvansa toimimaan EU:n ehdoilla sen sijaan, että yhteistyö olisi perustunut aitoon yhdenvertaisuuteen. On syytä muistaa, että tällaista kritiikkiä on kuultu Venäjän tai Balkanin alueen lisäksi esimerkiksi Norjalta ja Sveitsiltä.

Ongelman ytimessä on myös EU:n rajallinen ja heikko kyky turvata omaa alueellista turvallisuuttaan tilanteessa, jossa alueeseen kohdistuu ulkopuolelta tuleva suora uhka tai vaikuttaminen, jonka kohteena on EU:n eksistentiaalinen integraatorakenne – siis demokratia, markkinatalous ja niin kutsutut liberaalit, läntiset arvot. Konkreettisemmin ilmaistuna tämä tarkoittaa heikkoa kykyä puolustaa oman yhteisön ja sen jäsenten olemassaoloa estämällä pyrkimykset joko muuttaa tai jopa tuhota yhteiskunnalliset tai poliittiset perusrakenteet – lyhyesti: tuhota vallitseva rauhantila. Usein tämän katsotaan vaativan riittävää pelotetta, mutta yhtä olennaiseksi voidaan nähdä kyky pysytellä sivussa tai irtottautua sellaisista konflikteista, joiden kohdalla konfliktin ulkopuolella pysyttely edistäisi tehokkaammin EU:n alueellista turvallisuutta. Korostan, että irtautuminen tai ulkopuolella pysyttelemine ei ole synonyymi perääntymiselle.

Vaikka Venäjän hyökkäyssotaa on maan johdon toimesta perusteltu tietoisesti rakennetuilla, historian manipuloivaan ja valikoivaan käyttöön

perustuvilla narratiiveilla Ukrainan kuulumisesta osaksi Venäjää, sota heijastelee brutaaleimmalla tavalla koko 2000-luvun voimistunutta vastakkainasettelua autoritaaristen ja demokraattisten järjestelmien välillä. Loppuviimeksi Venäjän toimissa on kyse yrityksestä säilyttää Venäjä suurvaltana muiden suurvaltojen, erityisesti Yhdysvaltojen ja Kiinan, rinnalla. Tähän se pyrkii haastamalla ei vain eurooppalaisen voimatasapainon, jonka se kokee kallistuneen voimakkaasti Yhdysvaltojen johtaman läntisen yhteisön eduksi, vaan koko nykyisen sopimuspohjaisen globaalin maailmanjärjestyksen. Piikkiä lihassa on tässäkin Yhdysvaltojen johtava asema, joka on kuitenkin seurausta YK:n heikosta kyvystä valvoa sanktioiden ja palkkioiden kautta sopimuspohjaisen järjestelmän toimivuutta.

Euroopan kehitykseen Venäjä ei katso omaavan, jonka sen itse on määritellyt riittäväksi. Mitä enemmän Venäjän johto on kokenut joutuvansa toimimaan läntisten rakenteiden puitteissa tai ehdoilla, sitä pienemmäksi se on vaikutusvaltansa nähnyt kutistuvan. Olennaista tässä on nimenomaisesti koettu – ei niinkään todellinen – vaikutusvalta, koska tekemällä itsestään läntisen ylivallan uhrin Venäjän johto on pystynyt rakentamaan omaa kertomustaan vihollisten – demokraattista yhteiskuntajärjestystä ja arvoja edustavien maiden tai sellaisiksi pyrkivien – ympäröivästä ja uhkaamasta Venäjästä.

Viimeksi mainittu kertoo jotakin olennaista Venäjän johdon tavasta katsoa ympäröivää maailmaa. Tärkeitä ovat geopolitiikasta tutut peruselementit kuten vaikutuspiirit, puskurivaltiot ja suojavyöhykkeet. Modernin geopolitiikan yhdeksi ”isäksi” tituleeratun englantilaisen Halford Mackinderin teorioiden kautta tarkasteltuna Venäjän johto on jo vuosikymmenien ajan pyrkinyt palauttamaan Venäjän ”sydänmaan” ympärille Neuvostoliiton romahduksessa menetetyt vaikutuspiirit, jon-

ka kautta se voisi osaltaan ei vain säädellä oman toimintaympäristönsä kehitystä, vaan myös saisi aikaa reagoida mahdollisiin muutoksiin. Ukrainalla on tässä ajattelussa keskeinen rooli ”puskurina” Venäjän ja lännen välissä. Pitkään Venäjä pyrki tähän politiikan ja talouden keinoin, mutta jossakin kohtaa nämä arvioitiin vaikutuksiltaan tehottomiksi, jopa negatiivisiksi.

Tällainen ajattelu – pyrkimys luoda ja varmistaa oma vaikutuspiiri – on valtiollisen ja imperialistisen valtapoliitiikan perinteinen väline. Se, että Venäjä klassisen geopolittisen ajattelun vahvana edustajan toimii näin, ei ole yllätys. Yllättävää sen sijaan on mielestäni se, että läntinen yhteisö näyttää yllättyneeltä – etenkin kun ainakin eurooppalaisessa kollektiivisessa muistissa kamppailuilla vaikutuspiireistä on se synkän varjo, etteivät nämä kamppailut useinkaan ole jääneet vain kamppailuksi tietyn alueen hallinnasta. Neutraaleilla, puolueettomilla valtioilla on aikojen saatossa ollut tärkeä rooli vakauttavina tekijöinä ja sodan jälkeen rakentuneen sopimuspohjaisen maailmanjärjestyksen uskottiin poistavan vaikutuspiirien, puolueettomuuden ja puskurivaltioiden tarpeen. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan osoitti tämän ajatuksen nauttivan käytännössä vain läntisen yhteisön vahvaa kannatusta.

Ukrainan sodan lopettaminen on nyt kansainvälisen politiikan yksi – mutta ei ainoa – iso kysymys. Se vaatii kuitenkin, niin hankalalta kuin ajatus monista tuntuukin, jonkinlaisen ulospääsyn avaamista myös Venäjän presidentti Putinille, koska ilman tällaista ulospääsyä Putin voi edetä vain eskalaation kautta. On mielestäni utopistista ajatella, että itsensä ultimaattumin kaltaisilla vaatimuksilla nurkkaan maalannut Putin vain yksinkertaisesti luopuisi kaikista vaatimuksistaan. Kansainvälisen yhteisön on pidettävä yllä taloudellista ja poliittista painetta tehdäkseen sodan jatkamisen kustannuk-

sista sen hyötyjä suuremmat. Mutta samaan aikaan Ukrainan valtiojohdolle tulee antaa selkeä signaali, että myös sen tulee osaltaan tukea reitin rakentamista kohdin sodan päättämistä. Rauhallalla on, tämän olemme sekä oman että eurooppalaisen historia kautta oppineet, oma hintansa, jonka maksaminen on välttämätöntä vielä suurempien kustannusten välttämiseksi.

Vaikein vaihe lienee kuitenkin edessä vasta aseiden vaiettua. EU:n on pakko – painoa sanalla ”pakko” – herätä geopolittisesta Ruususen unesta ja tunnustaa, että sen naapurina on suurvalta-asemastaan tarvittaessa sotilaallisen voiman käytöllä kiinni pitävä Venäjä, jonka käsitys globaalista maailmanjärjestyksestä ei rakennu sopimuspohjaisen, vaan klassisen geopolittisen ajattelun varaan. Presidentti Macronin ”strateginen autonomia” tarkoittaa tässä kohdin, että EU:n on muissakin kuin takkatulen ääressä käydyissä teoriakeskusteluissa mietittävä, millä tavoin se tulevaisuudessa varmistaa sekä oman alueensa turvallisuuden että luo edellytyksiä pysyvämmän rauhantilan saavuttamiselle koko Euroopan – Venäjän mukaan luettuna – alueella. Tämä ei tarkoita, että ajatus sopimuspohjaisesta maailmanjärjestyksestä tulisi haudata. Mutta EU:lla tulee jatkossa olla rauhantilan säilyttämiseksi muitakin optioita kuin perääntyminen tai väistely sellaisten toimijoiden edessä, jotka eivät epäröi sotilaallisella voimalla uhkaamisella tai – ääritapauksessa – sen käyttämisellä ajaakseen omia tavoitteitaan. Vaikka sotilaallinen pelotevaikutus on yksi keino hillitä tällaisia ulkoisia aggressioita, kestävämpi tulos saavutetaan rakentamalla sellaiset paneurooppalaiset rauhankrakenteet, joiden puitteissa yritys vahingoittaa muita tai tavoitella hegemoniaa johtavat omalta kannalta huonompaan tulokseen.

* * *

Kimmo Elo on Turun yliopiston eduskuntatutkimuksen keskuksen vt. johtaja.

Naisjaoston tapahtumia

Turun Sotaveteraaniyhdistyksen naisjaosto yrittää vastaisuudessaakin kokoontua kuukausien ensimmäisinä perjantaina kesäkuukausia lukuunottamatta. Puheenjohtaja Pirkko Kuorehjärvi toteaa jaostolaisten nyt korostavan yritystä saada mahdollisimman viihtyisät tapaamiset sekä panostavan jäsenten muistamiseen joko tapaamisilla ja säännöllisillä puhelinkontakteilla. Osa jäsenistöstämme on kuitenkin myös laitoshoidossa eikä heihin saada yhteyttä. Yritämme kuitenkin toistaiseksi jatkaa toimintaamme, uskoen että meitä vielä tarvitaan.

Naisjaoston huhtikuun pääsiäistapaamisessa puheenjohtaja Pirkko Kuorehjärvi sytytti veteraanijäsen Irja Mannerin muistokynttilän.

Naisjaosto kokoontuu toukokuussa, 6.5., yhteislauluhetkeen kevään merkeissä Leena Suomisen johdolla ja säästyksellä. Kesäkuussa 3.6 aiheena muistin hälytysmerkit, muistineuvoja Leeni Erikson Varsinais-Suomen Muistiyhdistyksestä.

Talvisodan päättymisen muistojuhla

Hebr. 2:9, 17-18

Jumalan armosta Jeesus kuoli kaikkien puolesta. Siksi hänen oli tultava joka suhteessa veljiensä ja sisariensa kaltaiseksi. Näin hänestä tuli myötätuntoinen ja uskollinen ylipappi, joka Jumalan edessä sovitti kansansa synnit. Hän voi auttaa koettelemissä, koska on itse niitä kokenut ja kärsinyt.

”Yli Viipurinlahden komppanian miehet näkivät, kuinka klo 15.30 Suomen lippu Viipurin linnan tornissa laskettiin ensin puoliskoon, kuin surun merkiksi. Sitten se vedettiin vielä ylös ja laskettiin lopullisesti.”

Näin tuona lumipyryn jälkeisenä kirpakkana pakkaspäivänä vaimenivat aseiden ääni ja tykistön kumu. Lyhyt, mutta verinen sota oli päättynyt. Rauha oli solmittu raskain ehdoin, mutta Suomi oli säilyttänyt itsenäisyytensä.

Tänään tuosta päivästä on 82 vuotta. Melkein kaikki taisteluissa mukana olleet ovat jo poissa. 82 vuotta tuntuu pitkältä ajalta. Siitä on jo kauan. Ja kuitenkin me puhumme yhä omasta, vanhempiemme ja isovanhempiemme sukupolvista, kaikista heistä joita sodan kauhut tavalla tai toisella koskettivat: rintamalla olleista sotilaisista – nuorista pojista ja vanhemmista perheenisistä sodan ytimessä, nuorista naisista erilaisissa tehtävissä lähellä rintamaa ja ilmapuolustuksessa kotiseuduillaan, tuhansista ja taas tuhansista perheistä, jotka talven kynnyksellä pakenivat pois lähestyvästä rintamalinjasta, hauraista vanhuksista ja juuri syntyneistä lapsista teiden varsilla ja talven pakkasessa – ja kaikista niistä, joita omien vanhempien sodassa saadut traumat seurasivat yli sukupolven.

Sota ei jätä meitä rauhaan. Sen kuvavat tulevat eteemme aina uudelleen.

Pitkä rauhan kausi Euroopassa on päättynyt. Sodan raakuus ja julmuus tulee meitä vastaan. Taas näemme nuoret sotilaat, pakoon pyrkivät siiviilit, kuolleet ja vammautuneet, itkun, vihan ja mielettömyyden. En ole varmaankaan ollut ainoa, joka Ukrainan sodan alkaessa mietti Mainilan laukauksia, kariutuneita neuvotteluja ja jo kauan sitten salassa tehtyjä päätöksiä. Taas yksi kansa joutuisi tuon järjettömyyden uhriksi.

Kun suomalaiset lähtivät puolustamaan maataan, heitä ohjasi syvä vel-

vollisuuden tunne. Nuori isänmaa oli käynyt läpi vaikean murroksen. Sisällissodan haavat olivat vielä ruvella, kansakunta jakaantunut, elämä vaatimatonta ja monin paikoin köyhää. Armeijan varustelu puutteellista. Mutta nuoret miehet olivat tottuneet kovaan ruumiilliseen työhön, kylmiin talviin ja puutteellisiin olosuhteisiin. Ne auttoivat selviämään talvisodan armottomissa olosuhteissa.

Omassa yksilökeskeisessä ajassamme olemme ainakin osittain menet-

täneet ajatuksen siitä, että velvollisuus on hyve. Ja toki velvollisuuskkin voi kääntyä itseään vastaan. Mutta talvisodan lopputulos ei olisi ollut mahdollinen ilman rintamalle lähetettyjen ja sinne vapaaehtoisesti lähteneiden velvollisuudentuntoa, ei myöskään kotirintaman antamaa panosta ja lottien työtä. Kaiken sotilaiden pelon ja hädän keskellä he tunsivat velvollisuudekseen puolustaa sitä, mikä oli heille kallista ja arvokasta.

Talvisodan miesten ja naisten tie oli myös rakkauden tie. He olivat liikkeellä, koska he rakastivat. He halusivat säilyttää kotimaansa, perheensä ja läheisensä. He halusivat vapaan maan ja vapaan elämän lapsilleen, he halusivat puolustaa oikeudenmukaisuutta ja rauhaa. Siksi velvollisuus ja rakkaus oli kietoutunut yhteen ja antoivat velvollisuudelle kestävän sisällön.

Tuon rakkauden ja velvollisuudentunteen hinta oli monille kova. Jotkut menettivät elämänsä, toiset haavoituivat, monet kärsivät sodan trauma ja koko elämänsä – jopa niin, että ne heijastuvat lasten ja lastenlasten elämään. Kuitenkin on varmaa, ettei ilman heidän puolustustahtoaan ja alttiuttaan, meillä olisi ollut itsenäinen maa, jossa on hyvä asua ja elää.

Näinä viikkoina kuljemme kohti pitkäperjantaita, kuljemme Jeesuksen seurassa kohti Golgataa, kärsimystä ja kuolemaa. Jeesuskin kulkee tietään velvollisuudentunnosta ja rakkaudesta. Hän kulkee tietään, jotta Jumala tietäisi mikä on ihmisen osa. Hän rakentaa siltaa Jumalan ja ihmisten välille. Kärsimyksellään ja kuolemallaan hän lunastaa meidät vapaiksi.

Jeesus kärsii meidän puolestamme ja meidän rinnallamme ja meidän kanssamme. Hänen haavansa ovat meidän haavojamme ja meidän haavamme hänen haavojaan. Hänen haavojaan ovat sodan jalkoihin joutuneiden haavat, rintamalle joutuneiden sotilainen haavat, lasten hätä ja

vanhusten rukoukset, kaikki se kärsimys, mitä sota toi tullessaan ja mitä sota tuo tullessaan kaikkialle, missä soditaan.

Tuohon yhteisten haavojen maailmaan Jeesus kutsuu meitäkin. Hän kutsuu meitä yhteiseen rakkauden rintamaan. Myötätunnon, auttamisen ja inhimillisyyden rintamaan. Käymään taistelua pahuutta, itsekyyttä ja kovuutta vastaan. Hän kutsuu meitä rakentamaan oikeudenmukaisuutta, kohtuullisuutta ja rauhaa.

Siniristilippumme ei enää nouse Viipurin linnan torniin. Sieltä se on keran laskettu. Mutta lippumme nousee kuitenkin salkoihin tässä maassa ja kertoo vapaudesta ja rauhasta. Se muistuttaa meitä sodasta ja siellä an-

netuista uhreista, mutta ennen muuta se kertoo meille toivosta ja tulevaisuudesta. Jumalan maailmassa on aina toivoa, silloinkin, kun kaikki näyttää menneen ja edessä on vain tappioita. Jumala voi muuttaa tappiotkin voitoksi. Siellä, missä näemme vain pimeää, loistaa kuitenkin jo pääsiäisen valo. Olkaamme me tuon valon kantajia.

Aulikki Mäkinen
Tuomiorovasti

Mitä risti puhuu meille

Ristin tapahtumien edessä tah- toisin kiinnittää ajatuksiimme kolmeen asiaan.

I Jeesuksen ristiinnaulitsemisessa paljastuu maailman kauhea pahuus. Jeesuksen, jota kukaan ei voinut nuhdella synnistä, jonka silmistä ja koko olemuksesta paistoi pyhä rakkaus ja jonka katsetta ei mikään pahuus sumentanut - tähän Jeesukseen kohdistui raivokas vaatimus, joka puhkesi järkyttäviin huutoihin: ristiinnaulitse, ristiinnaulitse hänet.

Näin saatiin kansanjoukot vaatimaan tuomiota Jeesukselle. Kaikessa tässä paljastuu maailman kauhea pahuus. Mutta on kysyttävä, vainko maailman pahuus? Virrentekijän kanssa täytyy minun tunnustaa: Kärsimykseen polttavaan jouduit vuoksi syntieni.

Kuolemaasi syyllinen minä olen, tiedän sen. En voi olla sivustaseuraaja ristin tapahtumien edessä.

Golgatalla nähdään synnin suuruus kaikessa kaameudessaan. Katso, sie-lu, ristille, kavahda synnin suuruutta. Älä kulje ohi kärsivän Kristuksen. Meidän asiastamme on kysymys. ”Minun tähteni, Herrani Jeesus, menet kuolohon katkerimpaan.

II pitkäperjantai asettaa eteemme Jumalan ylimaallisen vallan ja voiman. Hän kääntää pahankin palvelemaan pyhiä tarkoituksiaan. Ristillä toteutuu myös Jumalan armopäätös.

Ristillä, kirouksen puulla kuolee kuoleman Hän, joka ei synnistä mitään tietänyt, mutta jonka Jumala teki synniksi meidän edestämme. Jumala teki ristin piinapuusta sovituksen alttarin, pääkallopaikasta siunauksen Golgatan.

Jeesuksen Kristuksen, Jumalan pojan veri sai aikaan iankaikkisen lu-

nastuksen Se veri puhdistaa kaikesta synnistä. Jumala on sovitettu Jumala. Väliseinä on poistettu.

”Meillä on lunastus Jeesuksen veren kautta.”

III Näemme Golgatan tapahtumissa kärsivän rakkauden riemuvoiton.

Jeesus Kristus ei ole enää ristillä, vaan on korotettu kunniaan ja halitsee Isän oikealla puolella. Hän on kuningasten Kuningas ja herrain Herra, jolle on annettu kaikki valta ja jonka kaikki, nekin, jotka ovat hänet lävistäneet saavat nähdä tuoda suurena päivänä, jolloin Ihmisen pojan merkki näkyy taivaalla niin kuin salama, joka leimahtaa idästä hämään länteen asti. (Matt.24:27,30.)

Kristillisen kirkon voiton merkki on Golgatan päivästä saakka ollut risti. Se on kirkon työn voittotunnus.

Tämä risti kuvaa sitä, että Jeesus ei jäänyt ristille, ei kuolemaan eikä hautaan, vaan nousi kuolleista ja on korotettu kunniaan.

Risti julistaa meille sanaa, joka tuo valon pimeyteen, elämän kuolleelle, toivon toivottomalle: ”Sinä olet minua synneilläsi vaivannut, rasittanut minua pahoilla töilläsi. Minä, minä pyyhin pois sinun rikkomukseksi itseni tähden, enkä sinun syntejäsi muista.”

Syntinen kelpaa Jumalalle Kristuksen tähden, vain Kristuksen tähden Ristissä on syntisen turva. Missä näin tunnustetaan Jumalan sanan kautta Pyhän Hengen voimassa, sielä Golgata siirtyy nykyhetkeen ja Jumalan rakkauden kertakaikkinen teko Jeesuksen ristillä, koituu hyväksemme.

Kai Kiilunen

Perinnemusiikin huhtikuu

Kevät tekee tuloaan hyvin vaihtelevissa sääolosuhteissa aivan kuin kuvastaen nykypäivän tilannetta: koronapandemian rintamalla näkyy valonpilkahdusta mutta Ukrainan tilanne myllertää kuin myrsky.

Sotaveteraanisoittajat on voinut harjoitella koronarajoitusten sallimissa puitteissa. Niinpä parin vuoden takainen suunnitelma esittää Sam Sihvon Jääkärien morsian -elokuvamusiikkia on nyt valmistunut ohjelmistoon.

Jääkärien morsian – monimuotoinen teos.

Elokuva esitettiin ensimmäisen kerran v. 1931. Se on kuvaus suomalaisista urhoollisista jääkäreistä toisen maailmansodan aikana.

Sävellys on kokonaisuus, johon on yhdistetty eri tyylilajeja ja eri kansallisuuksia: on saksalaista marssia, unkarilaista czárdasta, slaavilaista valssia, mollivoittoista suomalaista kansallislaulua ja jopa operetille tunnusomaisia piirteitä. Laulu Elon mainingit on alkuaan jääkäri Aarne Sihvon morsiamelleen kirjoittama runo, jonka veljensä sitten sävelsi. Kappaleesta tuli kuitenkin jokaisen sotilaan morsiamelleen omistama laulu. Vanhempi sukupolvi osaa varmasti vieläkin sanat ulkoa. Orkesterin solisteiksi oli kutsuttu Johanna Virjonen ja Jari Koivisto.

Johanna Virjonen on tullut orkesterin solistiksi muutama vuosi sitten. Hän kuitenkin sairastui koronaan juuri ennen konserttia, joten solistiksi pyydettiin Essi Rae. Musiikin ”monitoiminainen” (laulaja, kapellimestari ja soittaja) Essi selviytyi loistavasti solistina hyvin lyhyellä varoitusajalla.

Jari Koivisto on ollut mukana jo vuonna 2012. Silloin järjestettiin konserttikiertue ”Sateenkaaren tuolla puolen” Varsinais-Suomen alueella seitsemällä (7) eri paikakunnalla. Ne olivat Uusikaupunki, Nousiainen, Loimaa, Salo, Naantali, Turku VPK:n talo ja Masku. Tuolloin toisena solistina ”urakassa” esiintyi **Tuija Saura**.

Sotaveteraanisoittajien toimintaperiaatteena on esittää v. 1939-1945 sota-ajan musiikkia.

Tämän kevään tilaisuuksiin oli toivottu juuri tämänkaltaista musiikkia. Huhtikuun kalenteriin sijoittuivat LC Maskun perinteinen kahvikon-

serti Maskun Hemmingin koululla, veteraanipäivän juhlatilaisuus Naantalin seurakuntatalolla, järjestäjänä Naantalin srk ja Naantali-Raision Sotaveteraaniyhdistys, orkesterin oma kevätkonsertti ja palvelutalo Saga Kaskenpuiston kahvikonsertti.

Orkesterin oma kevätkonsertti ”Veteraanimuistoista perinneaikaan” järjestettiin Kaarinassa, kaupungin v. 2018 valmistuneessa Kaarinatalossa. Heikkilän sotilaskotiin ei vielä ollut pääsyä, joten tämä Kaarinan monitoimitalo oli sopiva valinta. Myös Kaarinan kaupunki suhtautui tilaisuuden järjestämiseen hyvin positiivisesti. Yhteistyö oli hyvin antoisaa ja mutkatonta.

Kaarinasali tuli orkesterille tutuksi jo v. 2019, jolloin siellä oli yhteistyössä Kaarinan kaupungin ja Piikkiön-Kaarinan Sotaveteraanikuoron kanssa yhteiskonsertti ”Kevätkiekaus”.

Korona aiheutti orkesterille hämmentävän tilanteen, kun solisti Essi Rae sairastui myös juuri ennen tilaisuutta. Tällä kertaa apuun saatiin **Eija Talo-Oksala**.

Orkesterin perinteinen ohjelma ja kaunis kevätpäivä houkuttivat yleisöä paikalle. Kaarinasali oli tupaten täynnä kuulijoita. Yleisön suosion-osoitukset ja kiitokset ovat osoitus siitä, että perinнемusiikilla on tärkeä sija myös nykypäivänä.

Yleisö ja soittajat kahvitauolla Maskussa 10.4.2022.

Toiminnanjohtajan tuolilta

Hyvät Veljesviestin lukijat

En olisi koskaan uskonut, että joudun nämä rivit kirjoittamaan yhdistyksemme toiminnanjohtajana ja tällaisessa maailmantilanteessa. Vaihtoehto olisi tietysti sivuuttaa asia, mutta sitä en voi tehdä.

Tätä kirjoitettaessa olemme saaneet jo pitkälti toista seurata näytelmää, jollaista tuskin kukaan, vaikka pahinta ehkä pelkäsikin, odotti Euroopassa näkevänsä. Tasavaltamme arvostettua päämiestä lainaten ”Naamiot on nyt riisuttu, jäljellä on vain sodan julmat kasvot”. Kun Olympiavuonna 1952 perustetun Euroopan Hiili- ja Teräsyhtiön, josta sittemmin on kehittynyt Euroopan Unioni, tarkoituksena oli varmistaa ikui- nen rauha maanosassamme, on tuo ajatus tänään enää vain murskaantunut unelma. Venäjä on siirtynyt diplomatiasta puhumaan ase- in saadakseen oman tahtonsa läpi. Vaikka sota ainakin maantieteellisesti on vielä ”turvallisen matkan päässä meistä”, niin välillisesti asia tuntuu jo nyt – jos ei muualla, niin jokaisen kukkarossa. Paniikkiin saati sen lietso- miseen ei kuitenkaan pitäisi olla mitään syytä.

Talvisotamme päättymisen 82 – vuotismuistopäivän ollessa yhä ajatuksissani, näen nyt syntyneessä sodassa paljon samaa. Ei tullut 1939 kuviteltua paraatimarssia Helsinkiin kahdessa viikossa, eikä tullut nytkään paraatimarssia halki ja läpi Ukrainan. Isokin armeija on edelleen haavoittuvainen, ja luvut paperilla eivät sittenkään ja edelleenkin merkitse kaikkea. Mutta oli miten oli, 2000 – luvun maailmassa tapahtunut tosiasia on rikos ihmisyyttä vastaan, siitä ei pääse yli eikä ympäri. Ikään kuin pisteenä sen kuuluisan i:n päälle ovat kirjoitusaamuni kuvat

Kiovan esikaupunkialueelta. Niitä ei voi sanoin kuvata – jokainen tietää, mitä niistä tulee ajatella.

Meillä Suomessa tämä nyt syttynyt sota on herättänyt – luonnollisesti – runsaan ja monipuolisen keskustelun omasta turvallisuudestamme. Puuttumatta sen sisältöön enempää, totean vain, että emme ole Ukraina, ja että nyt jos koskaan mielestäni Paasikiviläisellä reaalipolitiikalla olisi sijansa. Olen sitä tunnistavina- ni presidenttimme ulostuloissa. Kokonaisvaltainen harkinta ja asian perinpohjainen sekä kaikinpuolinen miettiminen on nyt jos koskaan paikallaan. Kuten presidentti sanoi, mahdollisella liittoutumisella on väistämättä seurauksensa, ja niiden kantajat pitää myöskin hetken koittaessa löytyä. Ehkä on myös hyvä pitää mielessä omia ratkaisujamme tehdessämme ne sanat, jotka on Suomalinnan Kuninkaan- porttiin kirjoitettu. Oli tilanne ja asemamme mikä tahansa, viime kädessä me itse vastaamme maastamme ja sen turvallisuudesta.

Veteraanimaailmassa jatketaan lop- pusuuralla kohti kalkkiviivoja. Yhä useammin tulee tilanne, jolloin kun- nassa voidaan sanoa – veteraanit ovat poissa. Turussa näin ei vielä ole, Kunniakansalaisia on keskuu- dessamme vielä runsaasti. Työtä on siis jäljellä. Ja veteraaniajasta vie- dään tärkein myös perinneaikaan. Siinä mielessä valmistautuminen Kansallisen Veteraanipäivän val- takunnalliseen pääjuhlaan Turussa 2023 on jo aloitettu.

Toivotan maailmantilanteesta huoli- matta kaikille tämän lukijoille hyvää kevättä.

Osmo Suominen
toiminnanjohtaja

Venäläisiä hyökkäysvaunuja Kollaarjoen itäpuolella. Oikealla yksi tuhottu ja vasemmalla etenevä hyökkäysvaunu. Kollaa 1939.12.17

Talvisodan ihme lunastettiin ihmisuhreilla

Sanonta talvisodan ihme ei riitä kuvaamaan niitä ylliluonnollisia saavutuksia, joihin kenttä-armeijamme ja kotirintamamme yltyivät 1939 - 1940. Esimerkiksi Kollaalla saavutettu torjuntavoitto 30 kertaa vahvemmassa vihollisesta on ihmisjärjellä selittämätön tapahtuma, jossa luonnonlaitkaan eivät pitäneet paikkaansa.

Kun tulitus loppui 13. päivä maaliskuuta 1940 klo 11.00 ja hiljaisuus valtasi taistelutantereen, alkoivat sotilaat kummallakin puolen rintamalinjaa varovasti nostaa päätään nähdäkseen, millaisen vastustajan kanssa oikein oltiin tekemisissä.

Havaittiin, että yhtä suomalaista soturia kohti oli vihollisen puolella ollut joukkueen verran taistelijoita. Kollaa kesti, vaikka oma tykistö ei

ollut moneen vuorokauteen pystynyt ampumaan laukaustakaan jalkaväen tueksi. Puna-armeijan puolella sen sijaan riitti raskasta tulta ja miehiä. Stalin suunnitteli Suomen valloittamista kahdessa viikossa, mutta talvisota venyi 15-viikkoiseksi. Sodan alku oli puna-armeijalle sen ehdottomasta ylivoimasta huolimatta osoitus saamattomuudesta. Sen kärsimät suur tappiot alkoivat Suomen itsenäisyyspäivänä 1939 Tolvajärven tais-

teluista ja päättyivät helmikuun alussa 1940 Lemetin motin valtauksen Laatokan Karjalassa.

Raskaat tappiot kypsyttivät Stalinin

Menetettyään likimain 100 000 taistelijaa ja suunnattomat määrät kalustoa sotasaaliiksi Stalin pysäytti hyökkäyksen ja käski aloittaa joukkojen kouluttamisen lumiolosuhteisiin. Se tuotti tuloksia. Helmikuussa uudelleen aloitettu hyökkäys johti läpimurtoon Kannaksella ja suomalaisten vetäytymiseen taka-asemaan. Taisteluiden kiivaudesta kertonee tilasto, että kahden viimeisen sotaviiikon aikana kaatui keskimäärin 500 suomalaista joka päivä. Talvisodan verisin vuorokausi oli 6.3.1940. Silloin kaatui yli 800 miestä. Vielä talvisodan viimeisenä päivänä 11 tunnin aikana ennen tulituksen lop-

pumista ehti 443 suomalaista saada surmansa.

Stalinin moukari tappoi lähes 25 000 suomalaista, kun rintamalla kaatuneet ja siviilikohteiden ilmapommituksissa menehtyneet sekä myöhemmin haavoihinsa kuolleet lasketaan yhteen.

Hallitus pelkäsi kansan reaktiota

Suomen hallitus sai helmikuun lopulla Stalinin sanelemat rauhan ehdot Tukholman kautta. Ne olivat pelottavan ankarat, mutta Mannerheim suositteli niihin suostumista. Rytin hallitus teki helmikuun 29. päivänä 1940 päätöksen, että ehdot hyväksytään. Tutkijoita on askarruttanut kysymys, miksi hallitus antoi puna-armeijan lihamyllyn jauhaa vielä kaksi viikkoa, vaikka tiesi hyvin, ettei so-

dan jatkaminen muuttaisi tilannetta, vaan pahentaisi sitä.

On kysytty, miksi tapatettiin vielä 7000 suomalaista miestä – siis 10 kertaa Estonian onnettomuudessa hukkuneiden määrä - ennen kuin oltiin valmis lähettämään rauhanvaltuuskunta Moskovaan? Vastaus on se, ettei Suomen hallituksen kantti kestänyt kertoa päätöstä kansalle. Pelättiin sen reaktioita. Olihan sotapropaganda ylistänyt armeijamme menestystä ja saanut ihmiset uskomaan, että sodassa saavutetaan vähintään tasapeli.

Moskovan rauhanehdot järkyttivät kansalaisia. Miten oli mahdollista, että meidän piti luovuttaa omaa maa-aluetta kaksikertaa enemmän kuin minkä puna-armeija oli pystynyt aseillaan anastamaan, kyseksiin.

Aarne Juutilaisen komppania jouhujumalanpalveluksessa Kollaalla. Kollaa 1939.12.24

Toisin kuin Stalin arvioi, Suomen kansa ei ollut sittenkään tyhmää. Se ei ryhtynyt rettelöimään, vaan ymmärsi pian, että hallituksen tekemä ratkaisu oli pakon sanelema. Monet ajattelivat pääministeri Risto Rytin tavoin, että Karjalan takaisin valtaaminen olisi helpompi aloittaa Kymi-joelta kuin Tornionjoelta.

Miksi Suomi varautui väärään sotaan

Talvisodasta ja sen ihmeestä on kirjoitettu satoja kirjoja, laadittu tuhansia tutkimuksia sekä pidetty lukematon määrä esitelmiä ja juhlapuheita. Vain harvoissa tapauksissa on kysytty, miksi Suomen maavoimat oli syksyllä 1939 niin heikosti varustettu, ettei yhdeksästä divisioonastamme yksikään ollut määrävahvuinen. Syy oli se, että me varauduimme väärään sotaan. Sekä ylin poliittinen johto että pääesikunta olivat jo 1920-luvulla lyöneet lukkoon sellaisen uhkakuvan, että Suomi voi joutua sotaan vain yleiseurooppalaisen kriisin aikana, kun joku ulkopuolinen valtio yrittää loukata maamme puolueettomuutta mereltä käsin.

Tätä mielikuvaa tulevasta sodasta ei ollut lupa kenenkään horjuttaa. Puolustusrevisionin puheenjohtaja Eirik Hornborg yritti tolkuttaa, että meren suunnasta voidaan loukata vain puolueettomuutta, mutta itärajan takaa voidaan uhata ei yksin maamme itsenäisyyttä, vaan peräti koko kansamme olemassa oloa. Hornborg vaiennettiin ja sysättiin poliittiseen paitsioon.

Nuori yleisesikuntakapteeni Wolf Halsti kyseenalaisti mielipidekirjoituksissaan rahan syytämisen panssarilaivoihin. Ne varustettiin voimakkaalla tykistöllä, mutta Vickers-panssarivaunut hankittiin ilman kanuunoita. Säästösyistä. Talvisodassa laivatykeillä ei ammuttu laukaustaan. Mutta ei ammuttu panssarivaunuillakaan, kun putket puuttuivat.

Mies lepäilemässä Kollaarjoen itäpuolella. Kollaa 1940.01.01

Sanomalehdet kieltäytyivät julkaisemasta Halstin tarjoamia kirjoituksia, koska ne poikkesivat yleisesti hyväksytystä totuudesta. Hänen kirjansa SUOMEN PUOLUSTAMINEN sai julkaisuluvan vasta syksyllä 1939, jolloin siinä esitettyjä näkökohtia alettiin ymmärtää, muttei ehditty toteuttaa. Herääminen liian myöhään maksettiin kaatuneiden hengellä.

Tuomo Hirvonen

Liikennöitsijä Jaakko Vekan uutena ostama vuoden 1938 Volvo LV 85 –linja-auto otettiin talvisotaan. Jatkosodassa auto toimi 26. Kenttäsairaalan palveluksessa. Automiehet arvostivat Volvon sotatoimissa erityisen korkealle. Auto on tieliikennemuseo Mobilian omistuksessa.

Talvisodan autoja ja automiehiä

Sitkeä Suomen hevonen ja sisukas suksimies ansaitsevat melkoisen kunnian siitä, että talvisodan kuljetuksista ja kulkemisista niinkin hyvin selvitettiin. Sodan syttyessä 30. marraskuuta 1939 puolustusvoimilla oli nimittäin käytettävissään vain 4 400 kuorma-autoa, 500 linja-autoa ja 1 200 henkilöautoa. Suojeluskuntiin oli perustettu erityiset ajoneuvojen ottolautakunnat ja pakko-ottoja jatkettiin sodan aikana. Kaikkiaan kuorma-autoja otettiin siviilistä yli 7 500 ja linja-autoja noin 1 200. On

huomattava, että kuorma-autojen kantavuus oli nykypäivään verrattuna vähäinen, vain kolme neljä tonnia. Pakettiautoja ei myöskään vielä luokiteltu erikseen. Joulukuussa 1939 laskettiin, että kaksi kolmasosaa maan sotakelpoisesta ajokalustosta oli puolustusvoimien käytössä.

Autoja hankittiin, mistä vain saatiin, muun muassa Ruotsista, Yhdysvalloista ja Englannista. Henry Fordin kanssa käydyillä suorilla neuvotteluilla saatiin Fordin tehtailta tilatuksi 4 400 kuorma-autoa, mutta niistä ensimmäisetkin 500 kappaletta ehtivät Suo-

meen vasta talvisodan päättyttyä. Autokanta oli kylläkin suhteellisen nuorta mutta tavattoman kirjavaa. Esimerkiksi 28. Autokomppanialla, jossa kirjoittajan isä, mynämäkeläinen Aulis Heino (1911 – 1985) palveli, oli käytössään toistakymmentä eri merkkiä. Yleisimpiä olivat Ford ja Chevrolet ja linja-autoista Volvo, Chevrolet ja Reo. Huoltoa helpotti, että autot olivat lähes poikkeuksetta bensiinikäyttöisiä.

Moloista täydennystä autokantaan

Erikoinen on myös sotasaalis-Fordien eli Gaz AA –autojen tarina. Gorkovs-

ky Avtomobilny Zavod valmisti näitä pieniä kuorma-autoja 1920-luvun Fordien tekniikalla. Talvisodassa niitä saatiin sotasaaliiksi muutamia satoja. Autot kunnostettiin ja otettiin tervehdulleena ”Molotovin apuna” armeijan käyttöön. Automiehet nimittivät niitä Moloiksi. Jatkosodassa Moloja saatiin sotasaaliiksi lisää, niin että niitä ehdittiin sotien aikana kunnostamaan yhteensä 1 428 kappaletta. Rauhansopimuksen mukaisesti Molot jouduttiin palauttamaan Neuvostoliittoon, vaativatpa venäläiset korjaamaan osan autoista vielä toiseen kertaan.

Automerkeistä ei siis talvisodassa ollut puutetta, mutta kylläkin automääristä, autonkuljettajista sekä huolto- ja korjauskapasiteetista. Kun talvisodassa divisioonalla oli käytettävissään 120 autoa, oli jatkosodan divisioonalla niitä jo nelinkertaisesti eli 470. Tämäkään ei vastaa edes talvisodan neuvostodivisioonan autojen määrää, puhumattakaan saksalaisista divisioonista, joilla saattoi olla käytössään toista tuhatta ajoneuvoa.

Isäni ehti kuolla ennen kuin kiinnostuin talvisodan automiehistä. Ehdin kuitenkin haastatella toista 28. Autokomppanian veteraania, tuolloin jo 94-vuotiaasta Vieno Rantasta (1909 – 2004). Hänkin oli mynämäkeläinen.

Turusta Elimäelle ja Viipuriin

Kun Ylimääräisten harjoitusten nimellä pantiin toimeen liikekannallepano, koottiin 28. Autokomppania 13.10.1939 Raision Ihalaan Konsan kouluun. Koko talvisodan ajan komppanian päällikkönä toimi loimaalainen reservin vänrikki Veikko Ruohonen ja vääpelinä Eino Manneros Mynämäeltä. Komppania kuului 1. Divisioonaan. Autot komppanialle jaettiin Turun Saippua Oy:n kentällä, jonka paikalla nykyään on Tukholmankatu. Vieno Rantaselle oli osunut vuoden 1939 Ford, siis melkein uusi. Joku sai punaisen Fargon, jonka väri ei tietenkään ollut talvisiin sotatoimiin lainkaan sopiva.

Helsingin kaupunginmuseon omistama Ford 51 vuosimallia 1935 on tyypillinen talvisodan kuorma-auto. Talvisodan syttyessä Suomessa oli noin 19 000 kuorma-autoa, joihin luettiin myös pakettiautot. Ford oli yleisin merkki.

Kuljettajille ei kerrottu määränpäästä, mutta 11 tunnin ja 330 kilometrin ajon jälkeen päästiin Elimäelle, missä majoituttiin Takamaan seurataloon. Talo on edelleen olemassa ja hyvässä kunnossa. Samaan paikkaan oli sijoitettu myös 27. Autokomppania, jossa niin ikään oli runsaasti Mynämäen poikia. Takamaalla majoitettiin puolitoista kuukautta kasarmimaisissa olosuhteissa. Kotiin ei saanut lähettää edes maisemakortteja, koska niistä olisi paljastunut lähetyspaikkakunta.

Malmin lentokenttää oli pommitettu 30.11. ja jo seuraavana päivänä Takamaalla havaittiin vihollisen kaksi pom-

mikonetta lentämässä tien suuntaisesti ja neljä tiedustelukonetta kaartelemassa seuratalon yllä. Elimäeltä komppania siirtyi Viipuriin ensin Sorvalin kasarmille ja lopuksi Suur-Merijoen lentokentälle. Niiltä käsin 28. Autokomppania suoritti ansiokkaasti miehistö- ja huoltokuljetuksia.

Takavalot potkittiin rikki

Talvisodan aikaan oli tunnetusti kovia pakkasia, mutta pakkasnestettä ei riittänyt kuin muutamiin autoihin. ”Automiehet olivat vuorollaan vartiassa turkeissa ja kasvosuojuksissa”, kertoi

Vieno Rantanen. ”Avaimet olivat autoissa paikoillaan ja kulloinenkin vartiomies piti käyttämällä moottorit lämpiminä. Bensiinistä ei vielä ollut pulaa. Sitä kaadettiin suoraan tynnyreistä ensin ämpäreihin ja niistä autojen tankkeihin. Mitään ei mitattu. Peräöljyt lämmitettiin panemalla hiililaatikko alle.”

Sodan alkuvaiheessa komppanian tehtävänä oli kuljettaa miehiä aseineen ja varusteineen rintamalle. Sen jälkeen ajettiin ammuksia ja kaikenlaista huoltoon liittyvää tarviketta, heinäkuormiakin hevosten tarpeisiin. Riesana olivat viholliskoneet, jotka päiväsaikaan helposti kävivät kolonnien kimppuun. Rantanen kertoi, että ilmavaaran takia ajettiin paljon öisin ja oli ajettava myös ilman valoja. Joskus oli pantava apumies juoksemaan edellä tietä tutkimassa. ”Alamäessä piti käyttää jarruja ja silloin huomattiin, että jarruvalot paljastivat kolonnan. Tästä ongelmasta

ta päästiin yksinkertaisesti potkimalla jarruvalot rikki.”

Tärkeimpänä tehtävänä oli ajaa ammuksia Rautakorven kenttämakasiinista rintamalle. ”Rautakorven varastot oli louhittu kallioon ja tuli aina turvallinen olo, kun pääsi autoineen luolaan suojaan. Kun yli yön olimme ajaneet ammuksia, oli tapanamme mennä kahville Viipurin asemaravintolaan.” Talvisodan aikaan kahvia siis vielä sai. Ruokailu tapahtui Sorvalin kasarmin ruokalassa, kunnes ruokalaan osui pommi. ”Kasarmin komenttina toiminut majuri kiroili meitä automiehiä, me kun olimme mustissa nahkapuseroissamme hyviä maalitauluja”, Rantanen muisteli.

Helmikuun puolivälissä, kun Summa oli murtumassa, 28. Autokomppania kuljetti täydennykseksi suomenruotsalaisen yksikön Haminasta Summaan Säiniön asemalle. ”Ajoimme päiväs-

aikaan ja saimme kolme viholliskoneetta päällemme. Kuljetettavina olleet miehet suojautuivat metsään ja me automiehet itse ojaan. Kovan pakkasen takia olivat avolavoilla kuljetetut sotilaat perille päästyä niin jäässä, että heidän taistelukuntonsa oli vähintäänkin kyseenalainen,” arveli Rantanen.

Ammuslastissa läpi palavan Viipurin

Viipuri joutui ankarien pommitusten ja tykistökeskitysten kohteeksi talvisodan loppuun saakka. Neuvostojoukot pääsivät aivan keskustan tuntumaan Patterinmäelle, mutta suomalaisten asemat pitivät. Neuvostoliitto ei talvisodassa saanut Viipuria vallatuksi. Talvisodan viimeisistä hetkistä Rantanen kertoi, kuinka he ajoivat ammuksia Rautakorven varastosta suomalaisten aseisiin pitkin Koiviston tietä, vaikka Viipuri jo paloi ympärillä.

Neuvostoliitossa valmistettiin 1920-luvun Fordiin perustuvaa GAZ AA -autoa yli miljoona kappaletta. Suomalaiset kunnostivat näitä sotasaaliiksi saatuja ja automiesten Moloiksi nimittämiä ”Molotov lahjoja” yhteensä 1 428 kappaletta. Sodan jälkeen autot jouduttiin luovuttamaan Neuvostoliittoon. Puolustusvoimien kuva-arkistosta saatu kuva on otettu Rovaniemellä 3. tammikuuta 1940.

Autokomppanian miehiä ei voitu kotiuttaa kovinkaan pian, sillä kuljetuksia riitti aselevon tultuakin. Isänikin kotiutettiin vasta 28. huhtikuuta 1940. Varsinaisen sodan jo päätyttyä Vieno Rantanen ja isäni saivat komennuksen, joka olisi saattanut koitua heidän kohdalokseen. He saivat määräyksen hakea kuorman miinoja, jotka oli purettu miinakentältä ja koottu kasaan tien varteen. Miehet tekivät kuorman saamansa tehtävän mukaisesti ja lähtivät paluumatkalle. Isäni ajoi ja Rantanen oli kakkoskuskina. Vasta varikolle päästyä huomattiin, että osassa miinoja olivat sytyttimet paikallaan! Miinojen kuljetuksessa miehillä oli muuten ajokkina aikaisemmin mainittu ”Molotovin apu”.

Jarkko Heino

Artikkelissa haastateltu autoilija Vieno Rantanen on kuvattu vuonna 2002 hänen palattuaan Kaatuneitten muistopäivän kunniakäynniltä Mynämäen sankarihautausmaalta. Kuva on hänen tyttärensä Pirkko Laakson kokoelmasta.

Autosotamies Aulis Heino lomalla uutenavuotena 1940. Automiehenkin vaatetus on ”mallia Cajander” eli omat vaatteet lakkia ja kokardia lukuun ottamatta. Sylissä on tämän kirjoittaja vuoden ja kuukauden ikäisenä.

27. ja 28. Autokomppanian miehet majailivat Elimäellä Takamaan seuratalossa puolitoista kuukautta. Talvisodan sytyttyä komppaniat siirtyivät Viipuriin, joka oli heidän tukikohtansa koko talvisodan ajan.

*Sakkolassa on emännällä silmissä iloinen välke kun taas saa keittää korviketta omalla liedellä. Isäntä on juuri vuol-
lut kirvesvarren ja lähtenyt metsälle. Venäläissyntyinen kissa on lämpimikseen käpertynyt uunin vierelle. Sakkola, Ki-
viniemi 4.11.1941.*

Suurmuutto Karjalaan 80 vuotta sitten

***Jatkosota alkoi kesäkuussa 1941 ja syyskuun 4. päivänä Karjala oli jälleen omissa käsissä. Aluksi Karjalassa elettiin sotilashallinnon alaisina. Suurin muutos siviilihallintoon tapahtui touku-
kuussa 1942, jolloin maatalous-, rakennus-, kansanhuolto-, metsätalous- ja eläinlääkintähallinto siirtyivät siviileille. Lähinnä rintamalinjaa olevissa Kannaksen kunnissa sotilashallinto jatkui kuitenkin tiiviinä sodan loppuun asti.***

Väestön paluu oli luvanvaraista. Ensimmäisenä sotasyksynä siviilejä päästettiin kuitenkin palaamaan vain sen verran, minkä kunkin kunnan elin- ja asunto-olosuhteet mahdollis-

tivat, mikä käytännössä tarkoitti sitä, että väestön paluuta pahoin tuhoutuneelle Kannakselle oli voimakkaasti rajoitettava. Lapsiperheille paluu Kannakselle oli mahdollista vasta keväällä 1942.

Siirtoväen Huollon Keskus selvitti helmikuussa, ketkä haluaisivat palata Karjalaan 15.3–1.6. välisenä aikana. Halukkaita oli 110 000. Rautatiekaluston puute tuotti vaikeuksia näin suuren joukon, heidän tavaroidensa ja karjansa kuljettamisessa. Sanotulla ajanjaksolla Karjalaan saatiin siirrettyä 90 000 henkeä. Kesäkuun alkuun mennessä palanneita oli jo 195 000 henkeä. Näistä noin kaksi kolmasosaa kuului maanviljelijäväestöön.

Päämajassa komentoesikunnan päällikkönä palvellut kenraali W. E. Tuompo kirjoitti päiväkirjaan-
sa 4.3.1942 – juuri ennen kuin suurmuutto alkoi – ajatelleensa usein ”sitä varmuutta, millä kansamme ja etenkin karjalaiset suhtautuvat sotaan. Tietämättä mitään tulevasta rauhasta he uskaltavat muuttaa takaisin entisille asuinsijoilleen ja aloittaa vaikeissa oloissa uuden elämän, vaikka miehet ovat rintamalla eivätkä pääse auttamaan. Karjala on toisaalta meille niin tärkeä ja ensi kesän sato niin vakava asia koko maamme kannalta, että tämä riski on otettava ja uskallettava.”

Otettiin siis riski, mutta yksinkertaisesti ei ollut muuta mahdollisuutta. Suomi oli jatkosotaan lähdettyään

Talvisodan runtelemaan Taipaleeseen palannut kirvesmäkiläinen emäntä leipoo leipää yhteisen pahviparakin suojissa. Taipale 12.9.1942.

loukussa, josta ei ollut nähtävissä ulospääsyä. Paluun oli pakko antaa jatkua. Vielä vuonna 1944 Karjalaan palasi 7 000 henkeä. Palaajia oli lopulta lähes 282 000 eli noin 70 prosenttia sotaa edeltäneestä väestömäärästä.

Suomen lähtö jatkosotaan Saksan rinnalla oli perustunut luottamukselle Saksan voittamattoman armeijan ”ylivoimaisuuteen ja ’salamasodan’ ehdottomaan onnistumiseen idässäkin”. Silti juuri tämä erehdys tuli kohtalokkaaksi Suomelle, toteaa Mauno Jokipii tutkimuksessaan ”Jatkosodan synty”. Mutta kesällä 1941 länsivaltojenkin sotilasasiantuntijat uskoivat Neuvostoliiton sortuvan nopeasti, ja luja usko aseveljen pikaiseen voittoon vallitsi yleisesti myös Suomen sotilaspireissä. Arviot oman sodan tulevasta kestosta vaihtelivat kuudesta viikosta neljään kuukauteen.

Epäilyt Saksan voittoon olivat jo heränneet syksyllä 1941, kun miehet eivät elonkorjuuseen ehtineet. Edwin Linkomies kirjoittaa muistelmissaan, miten ”julkisuudessa oli tietysti oltava optimisti, sillä Suomella ei ollut enää minkäänlaista mahdollisuutta irtautua sodasta ennen sen viimeistä vaihetta”. Sama viesti on Paasikivellä päiväkirjassaan jo 5.8.1941 ja vielä epäilevämpi hän oli lokakuun alussa: ”Joutuimme väärälle puolelle.” Yhdysvallat, Englanti ja Neuvostoliitto voittavat.

Sotatuomari Paavo Alkio kirjoitti päiväkirjaansa 19.8.1941, että ensi kertaa hänestä on ruvennut tuntuun siltä, että sodasta tulee pitkäaikainen: ”Näyttää siltä, että saksalaiset ovat ottaneet Venäjää vastaan käytävän sodan ja erikoisesti Suomessa ylimielisesti ja liian kevyeltä kannalta. – Itse taistelutyylillä en tiedä, mutta vangiksi saatu karjalais-

poika arvosteli suomalaisten ja saksalaisten partiotoimintaa näin: Kun finksi tulee, ei korsi liiku, a kun germanski tulee, koko metsä huojuu.”

Katto pään päälle ja kylvötöihin

Suurmuutossa palanneiden oli ensin löydettävä katto perheen suojaksi ja rynnättävä heti perään kylvötöihin. Ensiasunnoiksi Karjalaan pystytettiin 424 pahviparakkia. Parakit olivat vailla sokkelia ja seinät pystytolppiin naulattua paksua pahvia ilman ilmarakoa. Keskellä oli uuni tai tulisija. Yhteen parakkiin mahtui viitisenkymmentä henkeä, mutta Muolaassa on tietävästi parhaimmillaan yhdessä parakissa majoillut jopa 160 henkeä.

Johanneksessa pahviparakkien lisäksi lähes kaikki muu on tuhoutuneissa kylissä kelvannut ensiasunnoksi: sodalta säästynyt sauna, riihi, puuvaja, lato, navetan maitohuone taikka talli tai sikala, jotka puhdistettiin ja iskettiin lattioihin laudat. Havumaajoistakin on puhuttu. Kesän mittaan pystyyn saatiin talven varalta väliaikainen mökki. Mökissä tai saunassa, josta oli purettu lauteet ja muurattu hella, moni asui uuteen lähtöön asti ehtimättä aloittaa pysyväksi tarkoitettun asumuksen rakentamista, sillä ennen talven tuloa oli eläimillekin saatava lämpimät suojat. Lukuisat emännät paistoivat leivän ensimmäisenä kesänä kotitalon rauniouunissa.

Keväällä 1942 sää suosi viljelijää. Pelloille päästiin jo huhtikuun lopulla. Palanneilla oli siemenviljaa mukanaan ja valtion viljavarasto toimitti lisää. Yksistään kevätvehnän siementä tarvittiin kuusi miljoonaa kiloa. Pelkästään Karjalaa varten siemenperunaa tarvittiin 27 000 tonnia. Huhtikuun lopussa Saksasta tuli 4 000 tonnia, Ruotsista 2 000 tonnia ja Liettuasta samoin 2 000 tonnia siemenperunaa. Pääosa toimitettiin Karjalaan. Kevään 1942 viljelyurakka onnistui, sillä tavoitteeksi asetettu 71 500 hehtaarin kylvöala saavutettiin.

Suuri ongelma syntyi lehmistä, sillä karjalaisten nautakarjaa ei talvisodan evakuoinnin jälkeen ollut paljoa palautettavaksi. Siirretyistä 100 000–120 000 lehmästä oli vuoden 1940 lopulla jäljellä enää noin 30 000 päättä, niin tarkoin oli naudat teurastettu. Pulaa hoidettiin säätämällä ”lehmäläki”, jonka mukaisesti jokaisen vähintään kuusi lehmää omistavan tilallinen oli luovutusvelvollinen. Laki toteutui kuitenkin vain osittain, sillä karjanomistajat eivät halunneet viranomaisia navettaansa. Yleisesti karjalaiset ostivat lehmiä vapaaehtoisilla kaupoilla suoraan tiloilta.

Pulaa oli myös lampaista ja hevosista. Hevosia oli Karjalaan tuotava muualta Suomesta. Oli joko ostettava maanviljelysseurojen ja hevosjalostusliittojen valtion varoilla ostama ja Karjalaan toimittama hevonen, hankkia ostolupa ja ostaa itse hevonen tai tyytyä sotasaalishevoseen. Venäläishevosten kunnossa ei ollut

kehumista, eivätkä ne menneet hyvin kaupaksi, vaikka hinta oli tavalisesti vain 1 500–4 000 markkaa. Hyvä suomalainen työhevonen saattoi tuohon aikaan maksaa jopa 35 000 markkaa.

Is-joukot palaavan väestön turvana

Väestön turvana olivat ilmasuojelujoukot (Is), joihin syksyllä 1941 värvättiin rippikoulun käyneitä karjalaispoikia. Koska siihen aikaan oli vaikea saada paluulupia, pojilla oli nyt mahdollisuus päästä ”tätä tietä matkustamaan kotiseudulle”. Halukkaita löytyi. Kapeille pojanhartioille sovitettiin sotilaspuku ja lyötiin kivääri käteen. Poikaset astuivat miestien töihin. He vartioivat sotavankeja ja siltoja, keräsivät maastosta ammuksia, hätistelivät salatanssihoitoja, toimivat sankarihautajaisissa kunniantartiona ja ampuivat kunnialauka-

ukset. Johanneksen pojat joutuivat jopa desanttijahtiin.

Kannaksella maaraja piti, toisin kuin pohjoisempana, mutta desantteja pudotettiin ilmasta käsin varsinkin saksalaisten sotaonnen käännyttyä. Sunnuntaina 15.8.1943 Johanneksen Is-komppanian päällikkö, lietolainen agronomi, luutnantti Arvo Mäki pidi joukkoineen Kaijalan metsästä kaksi ”osittain pukeutumisellaan, osittain epäilyttävällä uteliaisuudellaan huomiota herättänyttä miestä”, joista eräs kyläläinen oli Mäelle ilmoittanut. Mäen kysyessä mitä miehiä nämä olivat, toinen vastasi heidän olevan toipumislomalla olevia suomalaisia sotilaita.

Alustavassa kuulustelussa toinen desanteista ilmoitti olevansa Arvo Otonpoika Tuominen, sähköhitsaaja ja viilari, puna-armeijan tiedusteluosastosta, Neuvostoliiton kansalainen, suomalainen, syntynyt ja kirjoilla Kontupohjassa. Toinen oli Mihail Sahovitš, sorvari, tiedusteluosasto 15026:n matruusi, radisti, Neuvostoliiton kansalainen, venäläinen, syntynyt ja kirjoilla Leningradissa. Molemmilla oli vaatetuksena Saksan armeijan työpuku, saksalainen sotilasvyö, vihreänharmaa suomalaismallinen sotilaslakki, josta alimmainen leijonanappi ja kokardi puuttuivat, ja jalassa venäläiset sotilassaappaat. Aseistuksena kummallakin oli tuliterä, vuoden 1943 mallia oleva konepistooli, siihen neljä lipasta sekä kaksi venäläistä muna-käsikranaattia.

Miehet olivat lähteneet matkaan elokuun 11. ja 12. päivän välisenä yönä puolenyön aikaan kaksimoottorisella pommikoneella, istuneet pommisäiliössä tunnin verran, minkä jälkeen heidät oli pudotettu Johannekseen. Pudotuksen jälkeen he olivat kierrelleet metsissä ja puhutelleet kolmea siviiliä. Sahovitšilla Kampela-merkkinen radiovastaanotin ja lähettin paristoinen, prismakiikari, yksi räjähdysnalli ja tulilankaa. Muonatorpedossa miehet olisivat saaneet myös neljä kiloa räjähdysainetta.

”Isolla sotasaalistraktorilla, jonka perässä on viisisiipinen aura ja äes, muokataan Karja-lan peltoja, jotka ryssä on jättänyt hoitamatta.” Humaljoki 17.8.1942.

Tuomisen ja Sahovitšin tehtävänä oli tiedustella, mitä aluksia oli Uuraan satamassa, tarkkailtava Uuraan laivaliikennettä ja räjäytettävä rautatie- tai maantiesilta sopivassa paikassa ja tilaisuudessa. Heidän oli tutustuttava siviilien mielialoihin ja otettava selvää joukkojen sijoituksista. Yhteys pääkallonpaikalle oli otettava kaksi kertaa päivässä: kello 7.00 ja kello 17.00 mutta ilmoitettava heti, jos jokin tärkeää oli selvinnyt. Paluu piti sopia radiolla. Tehtävä jäi kesken ja paluu kokematta.

Uuraan satamassa, ennen sotaa Pohjoismaiden suurimmassa puutavaran vientisatamassa, virisi tuhoista huolimatta jonkinasteista elämää, mutta sotaa edeltävistä laivausmääristä oltiin perin kaukana. Kauppaa Suomi voi käydä vain Saksan ja sen miehittämien maiden sekä Ruotsin ja Sveitsin kanssa. Saksa tarvitsi kaivospölkkyjä ja sahatavaraa. Hallituksen iltakoulussa 10.6.1942 minis-

teri Henrik Ramsay totesi, että koska ”Saksa toimittaa Suomelle pakko-luovutettua viljaa, Suomen on samoin toimitettava puutavaraa. Saksa tarjoaa vaikka työvoimaa 150 000 miestä sotavankeja.”

Vaikeuksista kertoo Kaukas-yhtiöiden Johanneksen työvoimalautakunnalle toukokuun puolivälissä 1944 lähettämä kirje. Yhtiöllä oli Uuraassa tekeillä proomuja, ja se tarvitsisi töihin viisi lastaustöihin kykenevää miesryhmää, sillä lähiaikoina satamaan oli tulossa kaksi laivaa. Laivausvaikeuksien takia suuri osa Saksan kanssa solmituista sopimuksista oli edellisenä vuonna jäänyt täyttämättä, ja niitä sopimuksia saksalaiset ostajat olivat nyt kiirehtineet. Yhtiössä uskottiin, että kuluvana vuonna laivaus nousisi suhteellisen suureksi, aina 10 000 standartiin. Puna-armeijan suurhyökkäys käynnistyi kolmen viikon kuluttua kirjeen tulosta.

Ongelmille ei loppua näkyvissä

Kunnallishallintoa ei Karjalassa tunnettu ennen kuin kuntien hoitokunnat helmikuusta 1942 lähtien alkoivat muuttaa takaisin kotipitäjään. Sisäasiainministeriön päätöksellä kunnanvaltuustojen toiminta alkoi vuoden 1943 aikana, alkuun tosin päättävalta oli rajattu harvoin asioihin. Heinäkuussa säädetyn lain mukaan kunta saattoi ryhtyä tarpeellisiin rakennustöihin vasta kun sisäasiainministeriö oli hyväksynyt kunnan tekemän anomuksen. Kunnantalon lisäksi entiselle tolalle oli saatettava asukkaiden terveydenhoito, sairaalat ja apteekit, postinjakelu ja puhelinliikenne.

Kouluopetuksen järjestämisestä tuli valtava ongelma. Syyslukukauden 1939 alkaessa Karjalassa oli ollut kansakouluja kaikkiaan 701, niissä opettajia 1 774 ja oppilaita 53 728.

SA-Kuva

”Saksasta on tuotu Suomeen lehmiä, joita nyt lossataan laivasta Viipurin satamassa.” Viipuri 24.8.1942.

"Lohijoelle pudotettu desantti, inkeriläinen Laukkanen nimeltään, mukanaan olevalla ra-diolähettimellä ottamassa yhteyttä Venäjälle." Käkisalmi 11.2.1942.

Karjalan menetyksen myötä sen opettajia oli sijoitettu maan muihin kouluihin tai asetettu lakkautuspalkalle. Suunnilleen puolet koulurakennuksista oli tuhoutunut talvisodassa, tuho oli kohdannut varsinkin Vuoksen eteläpuolella sijainneita kouluja. Heinjoen yhdestätoista koulusta ei ollut yhtään jäljellä, Metsäpirtin kaikki kuusi koulua olivat palaneet, Äyräpäässä oli jäljellä yksi koulurakennus, Raudussa kaksi.

Kaikesta oli pulaa: pulpeteista, tau-luista, kartoista, urkuharmoneista, koulukirjoista, vihkoista ja kynistä. Pulpettikeräyksellä Karjalaan saatiin yli kolme tuhatta pulpettia muualta Suomesta. Opettajista oli pulaa muuallakin Suomessa kuin Karjalassa, sillä miesopettajia oli kaatunut talvisodassa ja opettajia kutsuttiin riveihin jatkosodassa. Puutetta loi sekin, että Neuvostoliitolta val-

lattu Itä-Karjala houkutti Suur-Suomi -aatteesta innostuneita kansakoulunopettajia.

Karjalassa oli ollut kaksikymmentäneljä oppikoulua, kuusi kansanopistoa, yhdeksän työväenopistoa, maamiesopisto, emäntäkoulu, maanviljelyskouluja, karjanhoitokouluja, kotitalouskouluja, kotiteollisuuskouluja ja niin edelleen. Viipurissa oli kauppa- ja merenkulkuoppilaitos, maan ainoa sahateollisuuskoulu ja ammattikoulu niin pojille kuin tytöillekin sekä Viipurin musiikkiopisto ja Viipurin Taiteenystävien piirustuskoulu. Opettajaseminaareista Sortavalan seminaari oli talvisodan jälkeen jatkanut toimintaansa Jyväskylässä ja Suistamon seminaari Hämeenlinnassa. Sortavalan seminaarin rakennus oli tallella, ja se pääsi palaamaan kotikaupunkiin.

Syksyllä 1942 jo kolmetoista karjalaista oppikoulua avasi uudelleen ovensa ja seuraavana syksynä kuusi lisää. Neljä Karjalan kansanopistoa pystyi palaamaan ja aloittamaan toimintansa. Yhdeksästä työväenopistosta vain Viipurin työväenopisto palasi. Vaikeuksista huolimatta viisi kotiteollisuuskoulua palasi. Eräitä maatalouteen liittyviä oppilaitoksia ehdittiin avata, ja huhtikuussa 1943 valtioneuvosto asetti toimikunnan suunnittelemaan maatalousopetuksen avaamista palautetulla alueella. Alan entiset oppilaitokset oli saatava käyntiin ja perustettava uusia. Oli myös laajennettava kotitalousopetusta, perustettava Valkjärvelle uusi mieskotiteollisuuskoulu, seppä- ja rakennustyökoulut olisivat palautetulla alueella tarpeellisia ja harkittiinpa vielä saviteollisuuskoulunkin perustamista.

Tyytyväinen tyttö aukoo eväspakettiaan Viipurin klassillisessa lyseossa toimivassa kan-sakoulussa. Viipuri 17.2.1942.

Tilusten uusjakoa, järven kuivatusta ja kosken perkausta

Valtiovallan suurisuuntaisiin suunnitelmiin jatkosodan aikana kuului uusjako, jolla oli tarkoitus korjata Karjalassa vuosisataista perua olevia maatalouteen liittyviä epäkohtia. Suurimmalla osalla Suomen sarkajakoisista pelloista isojako oli ehditty toimittaa Ruotsin vallan aikana Suomen sotaan (1808–1809) mennessä. Viipurin läänissä isojako käynnistyi kun se Suomen sodan jälkeen liitettiin Suomen suuriruhtinaskuntaan. Isojaon toteuttaminen sujui Karjalassa hitaasti, ja vielä 1930-luvulla oli alueita, joissa tilusten nurinkurinen sijainti jatkuvien halkomisten ja lohkomisten tuloksena haittasi tehokasta viljelyä.

Ajatus uusjaosta oli tulosta vuonna 1935 asetetun valtionkomitean työstä. Työt alkoivat jossain mitassa viimeisenä rauhan kesänä muutamissa pitäjissä mutta tyrehtyivät alkuunsa talvisotaan. Jatkosodan aikana koitti uusi tilaisuus varsinkin kylissä, joissa oli tuhoutunut paljon rakennuksia, sillä uudet olisi helppo pystyttää uusille tonteille ja suorittaa samalla tilusjärjestelyt. Selvitykset osoittivat, että Kannaksella oli viitisenkymmentä kylää, joissa rakennuksista yli puolet oli tuhoutunut ja joissa uusjako oli tarpeen. Maata kyliin kuului 105 000 hehtaaria.

Lokakuussa 1941 karjalaisissa lehdissä oli kirjoituksia uusjaon puolesta ja sitä vastaan. Sodan luoma tilaisuus oli kuitenkin liian houkutteleva. Säädetyn lain ja toimeenpanoasetuksen perusteella maatalousministeriöllä oli oikeus suorittaa tilusjärjes-

telyjä. Suunnittelun ja toimeenpanon hoitivat toimikunnat, joihin kuului maanmittausinsinööri ja kaksi kunnan hoitokunnan nimeämää uskottua miestä. Kustannukset maksoi valtio. Kaksitoista toimikuntaa aloitti työnsä vuoden 1942 lopulla.

Tilusjärjestelyjen ohella oli tehty suunnitelma kaksitoista kilometriä pitkän ja nelisen kilometriä leveän Äyräpäänjärven – todellisen lintu-paratiisin – kuivattamiseksi. Kuivatus olisi tuonut rantakyläen asukkaille noin 6 000 hehtaaria lisää peltoa. Suunnitelmaa vastustivat sekä luonnonsuojeluviranomaiset että lintutieteilijät. Äyräpäänjärven kuivatuksen esti päämaja. Kiellon taustalla oli eversti Valo Nihtilä, jolla oli ollut koko ajan ”realistinen näkemys” sodan kulusta, eikä hän ollut täysin hyväksynyt ”karjalaisten nopeaa paluuta Kannakselle ja heidän asuttamistaan”.

Kun Nihtilä keväällä 1942 teki tarkastusmatkan selustaan, hän tapasi Salmenkaidalla joukon viljelijöitä aloittamassa Äyräpäänjärven pinnan laskua järven kuivattamiseksi. Nihtilä sanoi: ”Sotahan ei ole vielä loppunut. Emme tiedä mitenkä tämä tulee jatkumaan. Tämä ei käy ensinkään päinsä. He olivat myrtyneitä minulle. Selitin edelleen, ettei sota ollut vielä loppunut, joten oli otettava huomioon peräytymisen mahdollisuus, jolloin joutuisimme turvautumaan vahvaan linjaan Muolaanjärvi–Äyräpäänjärvi–Salmenkaita.”

Rokkalanjoen koskien perkausta joen yläjuoksulla oli suunniteltu jo 1870-luvulla, mutta virinneet hankkeet olivat kariutuneet milloin varojen puutteeseen, milloin vastustukseen ja valituksiin. Karjalan valtauksen jälkeen vesistötoimikunta alkoi rivakasti jatkaa kesken jäänyttä työtä ja teki 6.3.1943 lopullisen päätöksen perkaamisesta. Työt oli määrä saattaa loppuun kymmenessä vuodessa. Kukaan ei nyt valittanut asiasta, ja samana kesänä töihin ryhdyttiin Johanneksen Hör-

könkoskelta Koskijärven kylässä. Perkauksen maksumies oli valtio.

Johanneksen asemalle tuli junalla suuri kaivinkone, jonka kuljettaja oli Kiukaisista, kompressorin käyttäjä Mynämäeltä. Ensin rakennettiin työpato, jotta veden virtaus saatiin loppumaan. Ennen uutta lähtöä Hörkönkoski ehdittiin ainoana perata. Koskessa oli ollut vajaan puolen kilometrin matkalla pudotusta 6 metriä ja itse koskessa pudotus oli 1,2 metriä. Talvellakaan koski ei ollut jäänyt, kylässä kuului ainainen koskenpauhu. Perkauksen tuloksena oli hiljaisuus ja raikattu maisema.

Suurisuuntaisia hankkeita oli vireillä ympäri Karjalaa. Viipurissa, Sortavalassa ja Käkisalmissa päätettiin uudistaa ja parantaa kaupungin asemakaavaa. Koiviston kauppalan uusi asemakaava valmistui vuonna 1943. Koiviston kuuluisa satama oli val-

tion omistama ja merenkulkuhallituksen johtama ja valvoma. Kauppalan hoitokunta teki valtioneuvostolle satamasta virallisen ostotarjouksen, mutta tämäkin suunnitelma luhistui kesällä 1944.

Pajarin kirkko ehti palvella syksystä kesään

Kirkkoja oli tuhoutunut sotatoimissa ja jäljelle jääneetkin vaativat korjauksia. Seurakuntatalotkin olivat menneet, joten jumalanpalveluksia oli pidettävä missä vain saatiin katto päälle, kesäaikaan myös ulkosalla. Muolaassa kirkonmenoja on pidetty Kuusaanhovin päärakennuksessa, jossa jälleen toimi myös kenttäsairaala. Talvisodassa Kuusaanhovi oli ollut kenttäsairaalana ja Muolaan menetyksen jälkeen venäläisten kenttäsairaalana. Kuusaanho-

vin oli rakennuttanut Neuvostoliiton Tukholman-lähettilään Aleksandra Kollontain äidinisä, Savonlinnan seudulta kotoisin ollut suomalainen Aleksander Masalin. Hovissa Aleksandra Kollontai oli viettänyt lapsena kesäänsä.

Muutamia korjattuja kirkkoja ehdittiin Karjalassa vihkiä uudelleen käyttöön. Venäläisten viljavarastona käyttämä Kirvun kirkko kunnostettiin arkkitehti Juhani Viistein johdolla ja vihittiin käyttöön 11.7.1943 ensimmäisenä evankelisluterilaisena kirkkona. Vihkimisen suoritti tuomiorovasti Aapo Santavuori piispa Ilmari Salomiehen sijasta, sillä Salomies oli virkaveljensä Oulun hiippakunnan piispan Yrjö Wallinmaan hautajaisissa. Wallinmaa ja kolme muuta henkilöä olivat saaneet surmansa Inarin Laanilassa 4.7.1943 neuvostopartisaanien attentaatissa postiautoon.

Äyräpään kirkon rauniot. Äyräpää 26.8.1941.

Kivennavan Linnanmäelle kohosi uusi kirkko, ainoa Karjalaan rakennettu uusi kirkko: sotakirkko, rintamakirkko, Pajarin kirkko. Kirkon suunnitteli kapteeni, arkkitehti Matti Lampén ja sen rakensivat kenraalimajuri Aaro Pajarin komentamat joukot. Kirkko tehtiin hirsistä ja penkit käsiteltiin puhalluslampuilla. Ulkopuolella kohosi 36 metrin korkeuteen Raivolan lehtikuusimetsästä haetusta lehtikuusesta veistetty ristisalko. Rakentajien korviin kaikui tykkien jylinä Leningradin suunnalta. Kirkon vihkiäistilaisuudessa 26.9.1943 saarnasi kenttäpiispa Johannes Björklund, ja kirkon vihki käyttöön piispa Ilmari Salomies. Paikalla oli kolme kenraalia: Pajarin lisäksi Harald Öhquist ja Karl Lennart Oesch, vieraiden joukossa opetusministeri Kalle Kauppi. Värikkö Alfons Almi lauloi ja luutnantti Matti Visapään johtama asemiesorkesteri huolehti musiikista.

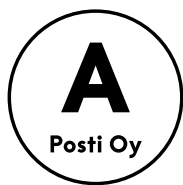
Pajarin kirkkoon kersantti, kuvanveistäjä Viljo Savikurki veisti hongasta ristiinnaulitun Kristuksen. Eläinlääkäri ja kirjailija Yrjö Kokko kuvaili Savikurjen veistäneen oman näkemyksensä Vapahtajasta: ”terveen miehen, joka oli rauhallisesti nukahtanut. Ruumiillinen tuska oli kadonnut, eikä henkensä toisten pelastukseksi uhrannut ollut kuollut tuskaan, pelkoon eikä vihaan. Tuosta Kristuksesta saattoi uskoa, että hän todella oli jälleen heräävä.” Katsellessaan kirkonvihkijäin arvovaltaista joukkoa Kokko aprikoi, ”mahtavatko he todellakin uskoa, että tämä kaikki jää meille. Että Saksa voittaa sodan. – – Kenties Pajari ei sitenkään turhaan ruvennut kirkonrakentajakenraaliksi. Ehkä hän itse todella uskoi. – – Vai tahtoiko hän luoda toisiin uskoa?” Pajarin kirkko ehti palvella vain ”syksystä kesään”. Se tuhoutui suurhyökkäyksessä 13.6.1944. Samalla paloi Savikurjen veistämä Kristus.

Pirkko Kanervo

FT, historian tutkija, tietokirjailija

Kuusaanhovin päärakennus. Muolaa 27.8.1941.

Posti Green

Rakkaudesta Turun seutuun

OP Turun Seutu on syntynyt rakkaudesta seutukuntaan ja sen ihmisiin. Jo vuosisadan ajan olemme perustehtävämme mukaisesti edistäneet asiakkaidemme ja toimintaympäristömme kestävää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Yhdessä lukuisien yhteistyökumppaneidemme kanssa olemme olleet mahdollistamassa ja edistämässä paikallista elinvoimaa ja yhteisöllisyyttä.

Yhdessä luomme huomisen kestävää elämää.

OP Turun Seutu

VELJESVIESTI

Turun Sotaveteraanit Ry:n jäsenlehti
Vastaava toimittaja: Pekka Paatero
Päätoimittaja: Aimo Forsell
Puh. 050 463 5501
Toimittaja: Osmo Suominen

Toimisto
Läntinen Pitkäkatu 37, 20100 Turku
Puh. (02) 251 6870